



HUSİLERİN SALDIRILARI VE TİCARET KORİDORLARINDA İSTİKRARIN ÖNEMİ

DEĞERLENDİRME NOTU

Hamas'ın silahlı kanadı İzzettin el-Kassam Tugayları'nın 7 Ekim 2023'te düzenledikleri Aksa Tufan operasyonu ile başlayan Gazze Savaşı, kısa sürede hem Ortadoğu'yu hem de dünyayı etkiler bir nitelik kazandı.

İran ve direniş cephesinin unsurları da dahil, bölge aktörleri savaşın yayılmaması için itidalli hareket ederken Yemen'deki iç savaşın aktörlerinden Husiler, İsrail'e savaş açtı. İlk başta Husilerin Yemen'den İsrail'e nasıl bir tehdit teşkil edecekleri sorgulandı ve fazla önemsenmedi. Fakat Husilerin Aden Körfezi ve Bab'ul Mendeb boğazından geçen ve İsrail'e giden gemileri hedef alacağını açıklaması ve peş peşe saldırılar düzenlemesi dünya deniz ticaretine ve küresel tedarik zincirlerine büyük darbe vurdu.

Asya'dan Avrupa'ya giden gemiler için en kısa güzergah Aden Körfezi, Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı rotası. Dünya deniz ticaretinin %12'si, konteyner taşımacılığının 3'te 1'i, petrol ticaretinin %10'u ve sıvılaştırılmış gaz (LNG) ticaretinin %8'i bu yoldan geçerek Batı pazarlarına ulaşıyor.

Gemilerin rotalarını söz konusu güzergahtan Afrika'nın en güney ucundaki Ümit Burnu'na yönlendirmesi ise 3000-3500 deniz mili kadar yolculuklarını uzatarak geminin tipine göre taşıdıkları malların nihai destinasyonlarına 1 ila 2 hafta geç intikal etmesine neden oluyor ve maliyetleri artırıyor. Kargo rezervasyon şirketi Freightos'a göre ise Çin'den Akdeniz'e konteyner nakliyesinin maliyeti Kasım 2023'ün sonundan Ocak 2024'ün sonuna kadar 4 kat artmış durumda.

Husilerin saldırılarının başlamasının ardından dünyanın en büyük konteyner lojistik şirketlerinden biri olan Danimarkalı MAERSK, Kızıldeniz'den geçmeyeceğini açıkladı. İtalyan-

¹<https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1449/Gulru+Gezer>

Katkılarından dolayı Dilara Sağır'a teşekkür ederim.

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

İsviçre ortaklı Mediterranean Shipping Company (MSC), Alman taşımacılık şirketi Hapag-Lloyd, Fransız gemicilik şirketi CMA CGM ve Çinli gemicilik şirketi olan Cosco gibi şirketler de benzer yönde karar aldıklarını duyurdu. Ek olarak, Japon denizcilik firmaları "Nippon Yusen, Mitsui OSK Lines, Kawasaki Kisen Kaisha (K Line) ve Ocean Network Express" nakliyat gemilerinin rotalarını değiştirdi.

Şirketlerin rota değişikliğine gitmeleri kararı sonrası Kızıldeniz'deki gemi trafiğinde gözle görülür bir düşüş gözlemlendi. Kızıldeniz'deki günlük gemi trafiği, Aralık 2023'ün ikinci yarısında, ayın ilk yarısına nazaran %20 azaldı. Kızıldeniz'de seyahat eden gemi sayısı, 16 Aralık'ta 681 iken 31 Aralık'ta bu sayı 521'e kadar düştü. MarineTraffic verilerine göre, Aralık 2023'te Kızıldeniz'den geçen konteyner gemilerinin sayısı, Aralık 2022'deki gemi sayısına göre %25 geriledi ve Kızıldeniz'den geçen ro-ro gemilerinin sayısı da %25 azaldı.

İngiltere merkezli denizcilik veri sağlayıcısı Lloyd's List Intelligence'in yayınlamış olduğu verilere bakıldığında ise, konteyner gemilerinin Kızıldeniz'den Ümit Burnu'na yönelmesinin ardından Ümit Burnu'ndan gemi geçişleri 25- 31 Aralık haftasında bir önceki haftaya nazaran %27'lik bir artış gösterdi.

Tüm bu gelişmeler nedeniyle ABD hızlı bir şekilde harekete geçerek Husilerin saldırılarını caydırmak ve deniz ticaretinin daha fazla etkilenmesini engellemek amacıyla 18 Aralık 2023 tarihinde "Refah Muhafızı Operasyonu" adlı çok uluslu bir deniz görev gücü kurdu. İlk başta aralarında Kanada, Birleşik Krallık, Avustralya, Yunanistan ve Bayreht gibi 20 ülkeden oluşan görev gücüne zamanla daha fazla ülke katıldı.

Ancak, istatistiklerden de anlaşılacağı üzere, bahse konu olan deniz gücü, saldırıların devamına engel olamadı. Gelişen noktada Husiler ABD'nin kendilerine yönelik operasyonlarına rağmen ABD savaş gemileri de dahil bölgeden geçmek isteyen gemileri hedef almayı sürdürüyor. Husiler, İsrail'in Gazze'ye yönelik işgali bitmediği ve kalıcı ateşkes ilan edilmediği müddetçe saldırıları sürdüreceklerini vurguluyor.

Yaşanan ciddi aksamlar Süveyş Kanalı'ndan yaklaşık 10 milyar dolar gelir elde eden Mısır başta olmak üzere bölge ülkelerini de olumsuz etkiliyor. Bu bağlamda, azalan deniz ticareti özellikle Cibuti, Cidde, Port Sudan ve Aden limanlarının ticaret hacmine kayda değer oranda tesir ediyor.

İsrail'e bakıldığında, yurt dışından deniz yoluyla sevkiyatın hacim olarak %40'ını oluşturan Konteyner gemilerinin sayısının, Kasım ve Aralık 2023'te yıllık bazda sırasıyla %11 ve %16 oranında azaldığı görülüyor. İsrail'e gönderilen malların Akdeniz üzerinden Hayfa ve Aşdod limanlarına ulaştığı düşünülürken İsrail ekonomisinin henüz Husilerin saldırılarından çok ciddi yara almadığı görülüyor.

Avrupa pazarlarında Asya'dan gelen gıda ürünlerinin bulunmasında ciddi sıkıntılar yaşanıyor. Savaşın devam etmesi Avrupa'daki üretimi de etkiliyor. Geçtiğimiz günlerde teslimatlarda yaşanan gecikmeler nedeniyle Tesla, Almanya'daki fabrikasının, Volvo Cars ve Suzuki de Belçika'daki firmalarının üretimini durdurma kararı aldı. Volkswagen ise, araç parçaları için gerekli ara malları daha uzun bir rota üzerinden almaya başladı.

Enerji sektörü de bölgede yaşanan gerginlikten etkilenmiş durumda. Gerginliğin tırmanması ilk aşamada Brent petrol fiyatlarının %3 civarında yükselmesine neden oldu. Çatışmaların devam

etmesi neticesinde de Shell ve British Petroleum gibi dev petrol şirketleri güvenli olmaması nedeniyle söz konusu güzergahı kullanmayacaklarını açıkladı.

Deniz yoluyla sevk edilen LNG ihtiyacının yaklaşık %25'ini Bab'ul Mendeb Boğazı ve Süveyş Kanalı üzerinden sağlayan Avrupa'nın ana tedarikçisi olan Katar, Bab'ul Mendeb Boğazı üzerinden LNG tankerleri gönderimini geçici olarak askıya aldı. Kızıldeniz'de yaşanan krizin uzun zaman devam etmesi durumunda, ilerleyen dönemde gaz arzında kesintilere gidilebileceği öngörülüyor. Ocak 2024 verileri, Husi saldırıları başladığından bu yana termal birim doğal gaz fiyatında %5'lik bir artış 3,1 milyar dolara yükselttiğini gösteriyor.

Farklı coğrafyaları ve farklı sektörleri etkileyen Husi saldırılarının uzun vadede küresel enflasyonu etkileyip etkilemeyeceği henüz belli değil. Savaşın uzaması ve Aden Körfezi'nde gerilimin artması enflasyonist eğilimleri artırabilecek faktörler olarak öne çıkıyor.

Gazze'deki savaşın yakın zamanda bitmeyeceği anlaşıldığından ABD öncülüğünde kurulan deniz görev gücünün yanı sıra Avrupa Birliği de bölgeye üye ülkelerin savaş gemilerinden oluşacak bir filo göndermek istiyor. Bu gelişmede Yunanistan'a ait bir ticaret gemisinin hedef alınmasının ve İtalya'nın deniz ticaretinin etkilenmesinin etkisi var. Geçtiğimiz günlerde bir araya gelen AB Dışişleri Bakanları konu hakkında ön mutakabata vardı.

Daha genel bir çerçeveden bakıldığında Yemen'deki iç savaşın tarafı olan bir grubun tüm dünyanın ticaretini aksatarak lojistik maliyetleri artırması, tedarik zincirlerini etkilemesi, mal teslim tarihlerini uzatması, esasında bağlantılılığın ve onun sadece bir veçhesini teşkil eden ticaret koridorlarının farklı sınamalar karşısındaki kırılma eğilimini gösteriyor.

Dolayısıyla en kısa güzergahın en güvenli güzergah olmadığı, bağlantılılık çerçevesinde değerlendirildiğinde altyapı yatırımlarının ya da fiziki koşulların sadece buzulun en üst kısmını temsil ettiği, bir güzergahın sürdürülebilir olması için de ticari, mali, sosyal, çevresel faktörlerin yanı sıra tarihsel unsurların da dikkate alınmasının önemli olduğu görülüyor.

Nitekim kuzey koridorunun Ukrayna-Rusya Savaşı, güney deniz koridorunun ise İsrail-Filistin ihtilafı nedeniyle güvenli güzergahlar olmadığı görüldü. Son dönemde giderek önem kazanan orta koridor bu bağlamda da en sürdürülebilir güzergah olarak ön plana çıkıyor. Çin'in orta koridor üzerindeki ülkelere artan ilgisini de bu çerçevede analiz etmek yanlış olmayacaktır. Zira Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin Temmuz 2023'te Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyarette Orta koridor ile Tek Kuşak Yol Girişimi'nin uyumlaştırılması konusu üzerinde duruldu.

Önümüzdeki dönemde ülkelerin, ekonomik belirsizliği asgariye indirecek güzergahları tercih etmeleri ve oluşturulacak yeni güzergahları da bağlantılılığın tüm unsurlarıyla birlikte bu çerçevede değerlendirmeleri gerekecektir.